

BİREYSEL VE TOPLUMSAL ŞİDDETİN SORGULANMASI: Bir Anket Çalışması*.

Examination of Individual and Social Violence: A Survey

Şevki SÖZEN**, Birgül TÜZÜN***, Halis DOKGÖZ****, Şebnem KORUR FİNCANCI*****

Sözen Ş, Tüzün B, Dokgöz H, Fincancı ŞK. Bireysel Ve Toplumsal Şiddetin Sorgulanması: Bir Anket Çalışması. Adli Tıp Bülteni 1999; 4(2):54-9.

ÖZET

İnsanlık tarihi boyunca ve günümüzde her toplumda varolan ancak ülkemizde yıllardır süregelen anlayış, hoşgörü ve uzlaşma yoksunluğu, ilişki ve iletişim bozukluğu, kavram ve değer çatışmaları sebebiyle daha belirgin olarak ortaya çıkan saldırgan davranışlar ve şiddet eylemleri zaman zaman insan yaşamını tehdit eder boyutlara ulaşabilmektedir.

Bu çalışmada, toplumda bireyler arasında varolan iletişim şekilleri ele alınarak çeşitli etkenlerin davranış şekillerine yansıma biçimleri irdelenmiştir. Şiddetin toplumsal yaşamda nasıl, ne şekilde ve hangi koşullarda ortaya çıktığı, ne ölçüde kabul edilebilir olarak onaylandığı sorgulanarak şiddetin psikososyal yapısının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, toplumun farklı sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeylerinden seçilen çeşitli yaş ve meslek gruplarındaki 171 kişiye 20 sorudan oluşan çoktan seçmeli bir anket uygulanmıştır. Ankete katılan 89 kadın ve 82 erkek 15-70 yaş grubunda bulunup, 59'u üniversite mezunu, 44'ü üniversite öğrencisi, 43'ü ise orta öğrenim eğitimi almış kişilerdir. Olguların 24'ü düşük, 110'u orta ve 37'si yüksek gelir düzeyine sahip olup, 111'i evli ve 99'u çocuk sahibidir. Katılımcıların %44.4'ü toplumda en yaygın şiddetin aile içinde yaşandığını düşünürken, %65.5'i ekonomik sıkıntılarının aile içinde yaşanan şiddette en önemli etken olduğunu vurgulamışlardır. Çocuk yetiştirmede çok yaralayıcı olmamak koşulu ile dayak eğitimin bir parçasıdır görüşünü sadece %15.8'i desteklerken %12.9'u bu konuda kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Zaman zaman bir kişiyi dövmenin rahatlatıcı olabileceği ise ankete katılanların %59.7'si tarafından olumlu olarak yanıtlanmıştır. Kişilerin, özellikle erkek çocuklarının yaşadıkları şiddet deneyimlerinin ileri dönemlerde kendilerini savunmaları için yararlı olduğu görüşü ise sadece %15.8'i tarafından destek bulunmuştur. Olguların %85.9'u ise, şiddetin toplumda kabul gördüğü oranda çoğaldığı fikrine katılmıştır.

Çalışmamız toplumun her kesiminde, her yaş ve rolde herkesin saldırgan eylemlerden yakındığı, buna karşın bile- rek ya da bilmeyerek, isteyerek ya da istemeyerek belirgin şekilde benzer eylemlerde buldukları veya şiddete göz

yumarak bir ölçüde eyleme katıldıkları gerçeğini yansıtmaktadır.

Anahtar kelimeler: Şiddet, bireysel şiddet, toplumsal şiddet

SUMMARY

Throughout the history of human being and nowadays aggressive behaviours and violence actions that exist in all society, but appear more evidently in our country because of long lasting absence of insight, tolerance and compromise, may threaten human life time to time.

In this study, reflections of various factors to manner of behaviours are examined while dealing with existing communication ways between individuals in society. It is studied that where, how and in which conditions violence appears in social life and how much it is approved as acceptable. With the help of this study, examination of psychosocial structure of violence is aimed. A multiple choice survey including 20 questions is applied to 171 persons chosen from various age and profession groups, in different socio-economical and socio-cultural levels of society. 89 women and 82 men that participated in this survey are in 15-70 age group. 59 persons are university graduate, 44 persons are university student and 43 persons are graduates of high school. 24 of participants have low, 110 have middle and 37 people have high income level, 111 people are married and 99 of them have children. 44.4% of participants think that the most prevalent violence happens within the family and 65.5% of participants emphasize that financial problems are the most important cause of family violence. Only 15.8% of people support the idea that beating is a part of children education while they are growing, and 12.9% of them imply that they are irresolute about this idea. 59.7% of participants answer the question that it is relaxing to beat someone sometimes positively. The idea, that prior violence experience of people especially for the boys at adolescence are useful to defend themselves is supported by only 15.8% of all. However, 85.9% of participants, agree with the idea, that violence will increase as long as accepted by society.

Our study reflects the fact that although everybody from

* Bu çalışma 14-17 Nisan 1998 tarihinde Kuşadası-İzmir'de düzenlenen III. Adli Bilimler Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç.Dr. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

*** Uz.Dr. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

**** Asist.Dr. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

***** Prof.Dr. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Geliş Tarihi: 20.11.1999 Kabul tarihi: 17.04.2000

all parts of society, at every age and role, complains of aggressive actions whether they a part in the action unintentionally or involuntarily.

Key words: Violence, Individual violence, Social violence.

GİRİŞ

Şiddet, aşırı duygu yoğunluğunun fiziksel kaba kuvvete dönüşümünü, beden gücünün kötüye kullanımını, taşlı, sopalı veya silahlı saldırıları içeren bireye ve topluma zarar verebilecek saldırgan her tür eylemi kapsayan bir kavramdır (1-2). Şiddeti tanımlarken şiddet içeren eylemlerin niteliğinin yanı sıra kişinin karşı karşıya kaldığı bu eylemi nasıl algıladığı da önem taşımaktadır (3).

GEREÇ ve YÖNTEM

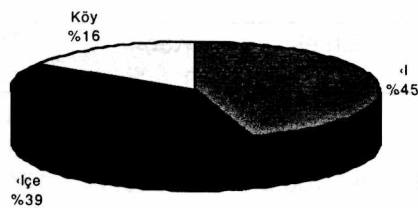
Bireyler arası ilişkilerde ortaya çıkan saldırgan davranışların yaşamda hangi koşullarda oluştuğunu, kültürel yapılanmanın davranış şekillerine nasıl yansıdığını ve bu tip davranışların ne ölçüde kabul edilebilir olduğunu sorgulamak amacıyla toplumun farklı sosyo-ekonomik ve sosyokültürel seviyelerinden seçilen 15-70 yaş grubunda farklı mesleklerdeki 171 kişiye 20 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Kişilerin yanıtlarında daha dürüst olabilmelerini sağlamak amacıyla anket formunu yalnız yanıtlamaları istenmiş ve kişilerin zorlanmamaları için anket soruları kısa tutulmuştur. Ankete katılanların ayrıca yaş, cins, ekonomik ve öğrenim durumları, nüfus kayıtlarına göre bölgesel dağılımları, medeni halleri ve çocuk sahibi olup olmadıkları da tespit edilerek ankete verilen yanıtlarda soru içeriğine göre kişisel özellikler dikkate alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Ankete katılanların yaş ve cinsiyet dağılımı

YAŞ*	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
20	2	40.0	3	60.0	5	100
21-30	49	44.2	62	55.8	111	100
31-40	21	53.9	18	46.1	39	100
41-50	7	63.7	4	36.3	11	100
51-60	1	50.0	1	50.0	2	100
60+	2	66.7	1	33.3	3	100
TOPLAM	82	48.0	89	52.0	171	100

*Yüzde oranlar satır toplamlarına göre hesaplanmıştır.

Grafik 1. Nüfus kayıtlarına göre bölgesel dağılımı.

Tablo 2. Öğrenim durumuna göre cinsiyet dağılımı

EĞİTİM*	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
İLK	12	48.0	13	52.0	25	100
ORTA	19	44.2	24	55.8	43	100
ÜNİV.	51	49.5	52	50.5	103	100
TOPLAM	82	48.0	89	52.0	171	100

*Yüzde oranlar satır toplamlarına göre hesaplanmıştır.

Tablo 3. Şiddet; Kişilerin kendi iç dünyalarında yaşadıkları çatışmaların topluma yansımalarıdır

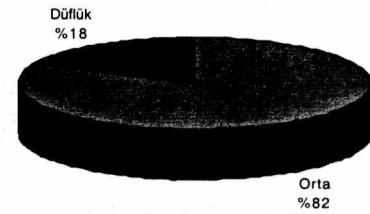
	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	74	83,1	55	67.0	129	75.4

Tablo 4. Şiddet; Öğrenilmiş bir davranış biçimidir

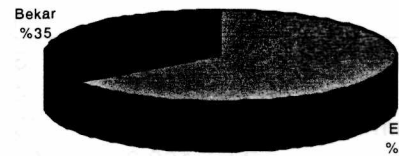
	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	68	76.4	72	87.8	140	81.9

Tablo 5. Şiddet; Toplumda kabul gördüğü oranda çoğaldır

	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Evet	81	91.0	66	80.4	147	85.9

Grafik 2. Gelir durumlarına göre dağılımı.

Grafik 3. Medeni durumlarına göre dağılımı

Grafik 4. Çocuk sahibi olma durumu

Tablo 6. Toplumda en yaygın şiddet aile içinde yaşanmaktadır

	Kadın				Erkek				Toplam	
	İlk-orta		Üniversite		İlk-orta		Üniversite		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Katılıyorum	12	32.4	33	63.5	9	29.0	22	43.1	76	44.4
Kararsızım	2	5.4	5	9.6	7	22.6	15	29.4	29	16.9
Katılmıyorum	23	62.2	14	26.9	15	48.4	14	27.5	66	38.7
Toplam	37	100.0	52	100.0	31	100.0	51	100.0	171	100.0

Tablo 7. Aile içinde yaşanan şiddet , yaşamsal açıdan tehlikeli boyutlara ulaşmadığı sürece karşılınması gereken bir olgudur

	Kadın				Erkek				Toplam	
	İlk-orta		Üniversite		İlk-orta		Üniversite		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Katılıyorum	-	-	4	7.7	13	41.9	34	66.6	51	29.8
Kararsızım	12	32.4	10	19.2	14	45.1	6	11.7	42	24.5
Katılmıyorum	25	67.6	38	73.1	4	13.0	11	21.7	78	45.7
Toplam	37	100.0	52	100.0	31	100.0	51	100.0	171	100.0

Tablo 8. Aile yaşantısında, kocasının sözünü dinlemeyen kadına şiddet uygulanması kabul edilebilir bir davranış biçimidir

	Kadın				Erkek				Toplam	
	İlk-orta		Üniversite		İlk-orta		Üniversite		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Katılıyorum	-	-	2	3.8	5	16.1	25	49.0	32	18.7
Kararsızım	3	8.1	2	3.8	18	58.1	24	47.2	47	27.5
Katılmıyorum	34	91.9	48	92.4	8	25.8	2	3.8	92	53.8
Toplam	37	100.0	52	100.0	31	100.0	51	100.0	171	100.0

Tablo 9. Çocuk yetiştirmede çok yaralayıcı olmamak koşulu ile dayak eğitimin bir parçasıdır

	Kadın				Erkek				Toplam	
	İlk-orta		Üniversite		İlk-orta		Üniversite		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Katılıyorum	9	24.3	3	5.8	12	38.7	3	5.8	27	15.8
Kararsızım	2	5.4	4	7.7	2	6.4	14	27.5	22	12.9
Katılmıyorum	26	70.3	45	86.5	17	54.9	34	66.7	122	71.3
Toplam	37	100.0	52	100.0	31	100.0	51	100.0	171	100.0

Tablo 10. Çocukluğumda aile içi tartışmalarda zaman zaman babamın annemi dövdüğüne tanık oldum

	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
EVET	19	21.3	48	58.6	67	39.2
HAYIR	70	78.7	34	41.4	104	60.8
TOPLAM	89	100.0	82	100.0	171	100.0

Tablo 11. Çocukluğumda çok yaramazlık yaptığımda annemden ya da babamdan dayak yediğim zamanlar olmuştur

	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
EVET	82	92.1	74	90.2	156	91.2
HAYIR	7	7.9	8	9.8	15	8.8
TOPLAM	89	100.0	82	100.0	171	100.0

Tablo 13. Çocuk yetiştirmede çok yaralayıcı olmamak koşulu ile dayak eğitimin bir parçasıdır

	Kadın				Erkek				Toplam	
	İlk-orta		Üniversite		İlk-orta		Üniversite		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Katılıyorum	32	86.5	40	76.9	14	45.2	26	51.0	112	65.5
Kararsızım	-	0.0	3	5.8	7	22.6	9	17.6	19	11.1
Katılmıyorum	5	13.5	9	17.3	10	32.2	16	31.4	40	23.4
Toplam	37	100.0	52	100.0	31	100.0	51	100.0	171	100.0

Tablo 14. Eğitim düzeyi yüksek toplumlarda şiddet içerikli davranışlara daha az sıklıkla rastlanmaktadır

	Kadın				Erkek				Toplam	
	İlk-orta		Üniversite		İlk-orta		Üniversite		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Katılıyorum	14	37.8	6	11.5	9	29.0	13	25.5	42	24.5
Kararsızım	4	10.8	19	36.5	5	16.1	21	41.2	49	28.7
Katılmıyorum	19	51.4	27	52.0	17	54.9	17	33.3	80	46.8
Toplam	37	100.0	52	100.0	31	100.0	51	100.0	171	100.0

Tablo 12. Özel yaşantımda sonu karakola kadar uzanan kauga olayına katılma deneyimini yaşadım

	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
EVET	6	6.7	58	70.7	64	37.4
HAYIR	83	93.3	24	29.3	107	62.6
TOPLAM	89	100.0	82	100.0	171	100.0

Tablo 15. Toplumsal yaşamda insanlar zaman zaman kendi baklarını savunabilmek için şiddete başvurabilirler

	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Katılıyorum	19	21.3	58	70.7	77	45.0
Kararsızım	10	11.2	7	8.5	17	10.0
Katılmıyorum	60	67.5	17	20.8	77	45.0
Toplam	89	100.0	82	100.0	171	100.0

Tablo 16. Kişilerin kendilerini savunabilmek amacıyla ateşli silah veya bıçak benzeri silahları yanlarında bulundurmaları faydalıdır

	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Katılıyorum	2	2.2	21	25.6	23	13.4
Kararsızım	5	5.6	38	46.3	43	25.2
Katılmıyorum	82	92.2	23	28.1	105	61.4
Toplam	89	100.0	82	100.0	171	100.0

TARTIŞMA

Bireysel ve toplumsal çatışmalar saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin kaynağıdır (4). Bazı kaynaklarda yaşamın itici gücü olarak da tanımlanan saldırgan davranışların ortaya çıkışına ilişkin çeşitli

Tablo 17. Kişilerin, özellikle erkek çocuklarının yaşadıkları şiddet deneyimleri ileri yaş dönemlerinde kendilerini savunmaları için yararlıdır

	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Katılıyorum	9	10.2	18	21.9	27	15.8
Kararsızım	16	17.9	13	15.9	29	16.9
Katılmıyorum	64	71.9	51	62.2	115	67.3
Toplam	89	100.0	82	100.0	171	100.0

Tablo 18. Arabamla yoğun trafikte giderken sinirlendiğim ve diğer sürücülerle kauga etmek istediğim zamanlar olmaktadır

	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Katılıyorum	25	28.1	51	62.2	76	44.4
Kararsızım	11	12.3	19	23.2	30	17.6
Katılmıyorum	53	59.6	12	14.6	65	38.0
Toplam	89	100.0	82	100.0	171	100.0

Tablo 19. Zaman zaman bir kişiyi dövmek rahatsızlayıcı olabilir

	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Katılıyorum	34	38.2	68	82.9	102	59.7
Kararsızım	10	11.2	2	2.4	12	7.0
Katılmıyorum	45	50.6	12	14.7	57	33.3
Toplam	89	100.0	82	100.0	171	100.0

varsayımlar ileri sürülmüştür. Saldırganlığın içgüdüsel veya dürtüsel olduğu söylendiği gibi toplumsal kaynaklı olduğu ve öğrenilmiş bir davranış modeli şeklinde karşımıza çıktığı da belirtilmektedir (2). Ankete katılanların ortalama %75,4 ü şiddetin kişilerin kendi iç

dünyalarında yaşadıkları çatışmaların topluma yansımaları olduğu (Tablo 3), %81,9 u öğrenilmiş davranış biçimi olarak değerlendirilebileceği (Tablo 4), %85,9'u da toplumda kabul gördüğü oranda çoğaldığı (Tablo 5) fikrini benimsemişlerdir.

Toplumda en yaygın şiddetin aile içinde yaşandığı görüşü ise özellikle üniversite mezunu kadınlar tarafından (%63,5) desteklenmiştir (Tablo 6). Toplumsal yapılanmamız, özellikle erkek egemen toplum olmamız sebebiyle saldırgan davranışlar aile içinde yoğunlaşmakta ve kadının cinsel, emosyonel ve fiziksel istismarı şeklinde karşımıza çıkmaktadır (5). Yapılan çalışmalarda eş dayatığı aile içinde kadının en sık yaralanma sebebi olarak gösterilmiştir (5-6). A.B.D'de her yıl 2,6 milyon kadının eşleri tarafından dövüldüğü; Tayland'da kadınların % 50 sinin, Ekvator'da % 80'inin evlilik yaşamlarında fiziksel şiddete uğradıkları bildirilmektedir (7-10).

Aile içinde yaşanan şiddetin yaşamsal açıdan tehlikeli boyutlara ulaşmadığı sürece karışılmaması gereken bir olgu olduğu fikri sadece üniversite mezunu kadınların sadece % 7,7'si tarafından benimsenirken, üniversite mezunu erkeklerin % 66,6'sı tarafından desteklendiği tesbit edilmiştir (Tablo 7). Cinsiyetler arası bu büyük farklılık erkek egemen toplum olmamız ve genellikle aile içi şiddet uygulayıcısının erkek olması sebebiyle erkeklerin dışarıdan gelebilecek baskılara tepkisi olarak yorumlanmıştır. Aynı şekilde aile yaşanmasında kocasının sözünü dinlemeyen kadına şiddet uygulanmasının kabul edilebilir bir davranış biçimi olduğunun üniversite mezunu erkeklerin % 49,0'ı tarafından onaylanması da dikkat çekicidir (Tablo 8). Bu sonuçlar şiddet eylemlerinde sosyokültürel farklılıkların anlamlı değişimler yaratmadığı ve kişilerin hangi kültürel katmanda olursa olsun bu tip davranışlara eğilimli olduklarını vurgulayan Günay'ın çalışmalarının sonuçlarını da desteklemektedir (5). Çocuk yetiştirmede çok yaralayıcı olmamak koşulu ile dayak eğitimin bir parçasıdır görüşü ise ilk ve orta öğrenim mezunu kadınlarda % 24,3 ,erkeklerde % 38,7 oranında kabul görürken üniversite mezunu kadınlarda ve erkeklerde % 5,8'i bu fikri benimsemişlerdir (Tablo 9). Kişiler çocukluk dönemlerinden başlayarak koşullanma, deneme-yanılma , örnek alma ve bilişsel öğrenme gibi çeşitli öğrenme yöntemleri ile saldırgan davranışları ve şiddet eylemlerine özgü kalıpları benimserler (2). Özellikle aile içi şiddeti inceleyen çalışmalarda kişilerin şiddet deneyimleri ve şiddete tanıklıkları üzerinde durularak çocukluklarında şiddete tanık olan veya şiddeti yaşayan kişilerin ileri dönemlerde birer şiddet uygulayıcısı olabilecekleri vurgulanmıştır (5, 10). Anket çalışmamız erkeklerin % 58,6 sının çocukluklarında zaman zaman babalarının annelerini dövdiğüne tanık olduğunu (Tablo 10), kadınların %

92,1'i, erkeklerin %90,2'sinin çocukluklarında annelerinden yada babalarından dayak yediklerini (Tablo 11), erkeklerin %70,7 sinin özel yaşantılarında sonu karakola kadar uzayan kavga olayına karıştıklarını (Tablo 12) saptamıştır. Elde edilen sonuçlar toplumuzda kişilerin yüksek oranda şiddet içeren davranışlarla karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Adli Tıp Kurumu'na uğradıkları fiziksel şiddet sebebiyle başvuran 60 kadın üzerinde yapılan bir çalışmada kadınların % 58,3 ünün eşlerinin annelerinin de babaları tarafından dövüldüğü tesbit edilmiştir (5).

Şiddetin ortaya çıkışında ise ekonomik güçlüklerin önemi ankete katılanların ortalama % 65,5 i tarafından vurgulanmaktadır (Tablo 13). Yüksel'in çalışmalarında da özellikle belirtildiği gibi aile içi şiddette kadının ekonomik güvencesinin olmaması önemli bir risk faktörüdür (11-12).

Toplumsal yaşamda insanların zaman zaman kendi haklarını savunabilmek için şiddete başvurmaları fikrine katılan kadınların % 21,3 üne kıyasla erkeklerin % 70,7 oranında katılmaları (Tablo 15), aynı şekilde kişilerin kendilerini savunabilmek amacıyla ateşli silah veya bıçak benzeri silahları yanlarında bulundurmaları görüşünün kadınların % 2,2 si gibi çok düşük bir oranda kabul görmesine karşın erkeklerde oranın % 25,6 ya çıkması (Tablo 16), kişilerin özellikle erkek çocuklarının yaşadıkları şiddet deneyimlerinin ileri yaş dönemlerinde kendilerini savunmaları için yararlı olduğunun erkeklerin % 21,9 u tarafından desteklenmesinin (Tablo 17), aynı şekilde zaman zaman bir kişiyi dövmenin rahatlatıcı olduğu düşüncesinin erkeklerde % 82,9 oranında kabul görmesinin (Tablo19) nedeni şiddet eylemlerinde özellikle ülkemiz gibi erkek egemen toplumlarda koruyucu ve kollayıcı olarak erkeğin daha aktif rol oynadığı, bu sebeple de şiddete daha eğilimli olduğu ve şiddete bağlı yaralanma ile ölüm olaylarına daha sık karıştığı şeklinde değerlendirilebilir.

SONUÇ

Çalışmamız, toplumun her kesiminde, her yaş ve rolde herkesin saldırgan eylemlerden yakındığını, buna karşın bilerek ya da bilmeyerek, isteyerek ya da istemeyerek belirgin şekilde benzer eylemlerde bulduklarını veya şiddete göz yumarak bir ölçüde bu eyleme katıldıkları gerçeğini yansıtmaktadır.

Elde edilen veriler aile içi eğitim ve iletişimden başlayarak toplumsal ortam oluşturan tüm toplumsal kurumların bu yönde değerlendirilip, hoşgörü içerisinde insan haklarının egemen olduğu, bireysel özgürlük ve toplumsal sorumluluk sınırlarının belirlendiği bir ortam oluşturulması için çaba gösterilmesi gerekliliğini de açıkça ortaya çıkarmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Şiddet. Cogito. Üç Aylık Düşünce Dergisi. 1996; 6-7: 7-21.
2. Köknel Ö. Bireysel ve toplumsal şiddet. 1996; 9-70:198-222.
3. Aronson E. Toplumsal hayvan. Us yayınları. 1995; 91-183.
4. Abuse. Los Angeles County Commission For Women. Report of the ritual abuse task force. 5 July 1993.
5. Gülay Y, Sözen Ş, Yavuz F, Ramadanoğlu E. Kadına yönelik aile içi şiddet olguları: adli tıp uygulaması çerçevesinde bir değerlendirme. Adli Tıp Dergisi 1996; 12: 69-79.
6. Unicef. Violence in marriage. Intercom. 1990; 55.
7. Noel L, Yam M. Domestic violence: the pregnant battered women. Nursing Clinic Of North Africa. 1992; XXVII, 4.
8. Hise L. Violence against women, Amnesty International Bulletin, Copenhagen: 1990; February-March-April.
9. Wilde E, Kienhorst I, Diekstra R, Walters W. The relationship between adolescent suicidal behavior and life events in childhood and adolescence. Am J. Psychiatry. January 1992: 45-50.
10. Pierce R, Trotta R. Abused parents; a hidden family problem. Journal Of Family Violence. 1986; 1; 1: 99-110.
11. Yüksel Ş, Kayır A. Psikiyatri'ye başvuran örselenen kadının tanınması. Düşünen Adam. 1986; 1:8.
12. Yüksel Ş. Eş dayacağı ve dayacağı karşı dayanışma kampanyası. 1980'ler Türkiye'sinde kadın bakış açısından kadınlar. İletişim Yayınları, İstanbul: 1993.

Yazışma Adresi:

Doç. Dr.Şevki SÖZEN
İ.Ü.İstanbul Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı
Çapa/ İstanbul
Tel: 0.212 6351179
Fax: 0212 6358522